

mønstre o.s.v., altså baggrunden for, at legetøjet dels udformes på bestemte måder, dels ændrer form, behandles derimod ret kursorisk.

Der indledes med en kort artikel af Jens Sigsgaard om børns oplevelser ved leg og legetøj, et kapitel, man i netop denne bog gerne havde set længere; de ting, børnene lærer ved legene med legetøjet, er jo netop det væsentligste bag tanken med at give børnene legetøj, og det havde været glædeligt at få præsenteret en mere uddybet helhedsopfattelse som baggrund i en bog af denne type. Sigsgaards indledning er imidlertid spændende og lader måske læseren forvente mere af bogens fortsatte indhold, end den holder.

Næste kapitel indeholder stort set en præsentation af det hjemmelavede legetøj, der var normen for langt størstedelen af landets børn, der kun sjældent fik det dyrere industri-legetøj. I denne sammenhæng behandles også de frie lege mellem børn. Kapitlet anvender en masse erindringsstof, men fremlægger det ret ubearbejdet.

De næste kapitler behandler først pigelegetøjet, siden drenglegetøjet. Pigelegetøjet gennemgås i et stort kapitel om dukker og dukketilbehør, dukkehuse, dukkekøkkener, dukkeservicer o.s.v. Det er en ret grundig fremlæggelse af de forskellige typer og fabrikater, der har været brugt gennem perioden – omfattende, men lidt skematisk opremsende, og fremlæggelsen stærkt bundet til Nationalmuseets samlinger.

Dernæst følger nogle kapitler om det legetøj, der stort set var drengenes: soldater, borge, opstillingsfigurer, det bevægelige legetøj, men også mange spil, der var for såvel piger som drenge. Kapitlerne fremlægger redeligt og grundigt de forskellige typer og deres udvikling, men udmærker sig ved også at sætte genstandene lidt ind i et sam-

tidsperspektiv og belyse lidt af det miljø, legetøjet er fremstillet og brugt i.

Bogens sidste kapitel har overskriften »Pædagogisk legetøj,« – alt legetøj er vel for så vidt pædagogisk, her menes stort set kundskabsgivende legetøj. Men i dette kapitel fremlægges som indledning kort nogle af tankerne om, hvordan ændringer i legetøjets udformning og sammensætning hænger sammen med ændringer i forventningerne til børnene; her kobles børneopdragelsesteorier sammen med legetøjets udformning, alt ud fra en forståelse af, at legetøjet er noget, de voksne vælger til børnene i forsøg på – gennem legen med legetøjet – at præge dem i bestemte retninger. Indledningen i dette kapitel burde have været en mere udbygget, overordnet indledning til hele bogen, ikke puttet af vejen i sidste kapitel.

Da bogen således i stor udstrækning er refererende og beskrivende, er der imidlertid ingen tvivl om, at den, med sine mange illustrationer og systematiske gennemgange af typers ændringer, vil blive en yderst nyttig opslagsbog for alle, der arbejder med gammelt legetøj. Som sådan er den grundig og omfattende. En belysning af, hvorfor legetøjet ændrer sig gennem denne 100-års periode havde imidlertid også været nyttig; men den store sammenkobling mellem barndommens, familielivets, opdragelsens, legenes og legetøjets historie må fortsat stykkes sammen andre steder fra. Bogen præsenterer »hvordan«, ikke »hvorfor«.

Birgitte Kjær

Birger Thomsen: *Historiske vrag i danske farvande*. (G.E.C. Gads Forlag; 1982). 88 s., 146,40 kr.

Marinearkæologi har i de senere år vundet stor popularitet og mødt stor

bevågenhed i medierne. Radio og TV foruden dagspressen omtalte fyldigt udgravningerne af vikingskibene i Roskilde Fjord for snart en snes år siden, og sidst har der været bragt en svensk udsendelse om tilsvarende udgravninger ved Fotevig lige over for København på den svenske kyst. Her bistod danske marinearkæologer svenskerne, da de danske forskere omkring Vikingskibsmuseet i Roskilde besidder særlig ekspertise på området.

I vore farvande er betingelserne særlig gode for at bevare gamle træskibe, der er gået ned for måske århundreder siden. Fredningsstyrelsen og forskellige museer har da også foretaget et omfattende arbejde med at registrere, opmåle, identificere og undersøge gamle vrage.

Det viser sig nemlig, at mange vrage kan identificeres og genfindes i historiske beretninger og arkiver. Når det drejer sig om orlogsskibe, er det endog muligt at finde de gamle tegninger og beskrivelser af skibet og beretninger om skibenes forlis.

Forfatteren af nærværende bog har alle muligheder for at arbejde med netop marinearkæologien i alle dets mange led. Han er ansat i Fredningsstyrelsen med gamle vrage som sit særlige område, og han har sin baggrund i orden. Han er historiker, etnolog og tillige erhvervsdykker, og da han således kan det hele, er det glædeligt, at han har taget sig tid til at nedfælde sine erfaringer i nærværende publikation.

Indledningsvis fortæller han om det nye videnskabelige arbejdsfelt med en beskrivelse af institutioner og arbejdsmetoder både over og under vandet. Siden følger nogle konkrete eksempler, og bogens centrale afsnit er netop omtalen af en række konkrete undersøgelser.

Teksten suppleres af gode og instruktive illustrationer, og bogen slut-

tes af med adresser på institutioner: museer, arkiver, specialbiblioteker samt naturligvis adressen på Dansk Sportsdykkerforbund. Det er nemlig forfatterens hovedtese, at det store arbejde under havet kun kan løses i et samarbejde mellem fagfolk og amatørmarinearkæologer. I den nævnte adresseliste er det imidlertid påfaldende, at alle landets statslige arkivinstitutioner er nævnt, blot ikke Erhvervsarkivet. Her findes ellers ganske værdifulde arkiver for studiet af netop dette emne. Storkøbmanden fra Hjørring, Chr. H. Nielsen, var således også strandingskommissær, og i hans arkiv er der bevaret strandingssager tilbage fra 1840 til ca. 1910.

Henrik Fode

Sejlskibe. Nordiske fartøjer opmålt, tegnet og fotograferet af Jens Friis-Pedersen. Udgivet af Anders Monrad Møller og Jens Lorentzen. (Høst & Søn, 1983). 85 s., 295,- kr.

Dette bind er det tredje og sidste i serien af sejlskibe, tegnet, beskrevet og fotograferet af Jens Friis-Pedersen. Det er naturligvis lay-out-mæssigt og udstyrmæssigt en fortsættelse af de foregående meget smukke og vellykkede publikationer med det fine skift og gode balance mellem farvelagte tegninger, akvareller, blyanttegninger og fotos af nordiske træskibe.

Nærværende bind bringer endelig en biografi af tegneren og hans forhold til skibe samt arbejdsmetoder, og det understreges bl.a., at der i nogle tilfælde kan konstateres en form for idealisering af rig og andre væsentlige detaljer på sejlskibene.

Allerede i Friis-Pedersens levetid blev det forsøgt at få en udgivelse i stand, men forgæves. Det var derfor en stor overraskelse, at han ved sin død